

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník IX.

č. 12 (105)

Pripravil Ivan GAJDIČIAR

Z početných ohlasov čitateľov sa dozvedáme, že ich prvé dva diely rozprávania o Bytčianskych Turzovcoch mimoriadne zaujali. Dnes pokračujeme a pripomínáme, že pochádza z pera bývalého riaditeľa Štátneho archívu v Bytči, PhDr. Jozefa Kočiša, CSc. ktorý celú kapitolu

prípravil pre monografiu Turzovka 1598 – 1998. Popisuje v nej rod zakladateľa Turzovky s viacerými, dovtedy nepublikovanými skutočnosťami. Veríme, že Vás zaujme aj tretie pokračovanie.

BYTČIANSKI TURZOVCI

(3.)

Palatín Juraj Turzo trpel na podagra, reumatizmus a ľadvinové kamene. **Zomrel na Štedrý deň, 24. decembra 1616.** Podľa miestnych záznamov palatínovo telo 28. decembra 1616 umiestnili do drevenej rakvy, v takej ho maliar aj odmaľoval (viď ilustráciu). Túto rakvu uzavreli 9. januára 1617 a 7. februára ju vložili do väčšej cínovej rakvy. Jeho vdova Alžbeta Coborová mu vystrojila 19. februára 1617 veľkolepý pohreb. V tento deň sa tu zhromaždil značný počet hostí. Palatínovo katafalk bol umiestnený vo svadobnom paláci v blízkosti zámku. Odtiaľ sa pohol pohrebný sprievod smerom ku kostolu. Kráčali v ňom študenti z Bytče, Rajca a zo Žiliny, členovia cechov s horiacimi faklami, predstaviteľia miest a stolíc, kapitáni pohraničných hradov, príslušníci okolitej a vzdialenejšej šľachty a významní stoliční, krajinskí ako i zahraniční hodnostári. Pred cínovou rakvou, zhotovenou v Olomouci išiel jeho syn Imrich. Za rakvu kráčala Turzova vdova s dcérami, aťaj z viacerých obcí bytčianskeho a lietavského panstva. V sprievode niesli tri zástavy, krajinskú, čiernu a palatínsku. Osobitní nosiči niesli insígnie nebohého a to palatínske žezlo, pozlátený šišak zdobený pštrošími perami, pozlátený paloš a palatínsky erb. Po obradoch, na ktorých hlavným kazateľom bol superintendent Eliáš Láni, rakvu uložili do krypty bytčianskeho chrámu. O niekoľko rokov neskôr Turzove telesné pozostatky premiestnili do rodinnej hrobky v kostolíku na Oravskom hrade. Tam sa dodnes nachádza aj jeho mramorový epitaf, zobrazujúci palatína v životnej veľkosti.

Za Juraja Turzu prežívala Bytča dobu svojho rozkvetu. Ako hostia sa tu zjavovali významné osobnosti vtedajšej doby. Turzo pozval do Bytče viacerých významných pedagógov. Ich podporu tu vzniklo gymnázium, z ktorého sa odchádzalo na domáce, aj zahraničné univerzity, najmä do Wittenbergu, Krakova a Bazileja. V zámku bola na tie časy bohatá, viac ako 800 zväzková knižnica. Renesančné kultúrne prostredie v Bytči vytvárali aj architektonické a umelecké diela, ktoré dodnes patria k skvostom renesančného umenia. Vznikli pôsobením skupiny talianskych umelcov, kamenárov a maliarov žijúcich v Byt-

Juraj Turzo v drevenej rakvi, na dobovej maľbe

či a niektorých obciach panstva. Renesančný zámok, poškodený hajdúskou inváziou, obnovil taliansky majster Andrej Pocabello. Popri zámku aj svadobný palác, postavený v roku 1601, je dielom talianskych majstrov. Tento unikátny objekt s veľkou sálou na poschodí, slúžil pre svadobné hostiny Turzovcov dcér, na ktoré pozvali zvyčajne väčší počet hostí. (Svadby sa konali takto: **Zuzana** a Štefan Perenyi v roku 1603, **Judita** a Andrej Jakuš 25. novembra 1607, **Barbora** a Krištof Erdódy 30. septembra 1612, **Helena** a Gašpar Illesházi 4. februára 1614, **Mária** a Michal Vizkeley 25. februára 1618, **Katarína** a Štefan Thóköly 1. marca 1620, **Anna** a Ján Szunyogh 23. decembra 1622). Na svadbe Barbory v roku 1612 boli prítomní aj synovia poľského kráľa. Celkový počet hostí na tejto svadbe bol spolu so služobníctvom a ozbrojeným sprievodom **2621 osôb.**

Výraznou snahou Juraja Turzu bolo vytvoriť v Bytči renesančné kultúrne centrum na Považí. Tento zámer sa mu z väčšej časti aj vydaril, pretože aj hospodárske predpoklady boli priaznivé. Príjmy Bytčianskych Turzovcov plynuli nielen z vlastníctva troch veľkých feudálnych panstiev v oblasti severozápadného Slovenska, ku ktorým v roku 1607 pribudlo aj výnosné Tokajské panstvo na východnom Slovensku, ale aj z obchodu. Tovarom, ktorého nákup a predaj mali vo svojich rukách, bola poľská soľ. Kúpali ju zo soľných baní vo Wielickej, prevážali do bytčianskeho skladu a odtiaľ expedovali rozličným záujemcom. Druhým artiklom bolo víno, zvlášť tokajské, ktoré skladovali v zámokoch pivniciach a odtiaľ potom distribuovali aj do zahraničia, najviac do Poľska a Rakúska. Hladaným artiklom boli aj **šindle a stavebné drevo** vyrobené na Orave. Odtiaľ sa privážalo, podobne ako soľ plťami do bytčianskych skladov a ďalej sa odvážalo po Váhu do odbytísk v južnejších častiach krajiny.

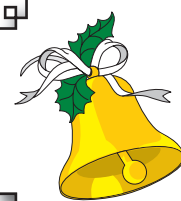
Juraj Turzo, okrem dvoch dcér z prvého manželstva – Zuzany a Judity, mal s Alžbetou Coborovou, svojou druhou manželkou ešte ďalších päť dcér, a to Barboru, Helenu, Máriu, Katarínu a Annu. Z manželstva s Alžbetou Coborovou sa narodil v roku 1598, aj Turzov jediný mužský potomok, dlho očakávaný syn **Imrich**. Je akoby symbolické, že v roku, keď sa po siedmich dcérach narodil vytúžený syn, na javisku dejín sa **po prvý raz objavuje aj názov Turzovka** (do tohto roku osada Predmier, zatiaľ známa prvá písomná zmienka o nej je z roku 1580, pozn. I.G.). Je viac ako pravdepodobné, že vznik tohoto názvu ovplyvnila aj **Turzova**

radosť, spojená s narodením syna.

Imrich Turzo bol posledným mužským členom bytčiansko – oravskej vetvy Turzovcov. Jeho krátky život (zomrel ako dvadsaťtri ročný) nesie pečať vtedajších rušných čias spadajúcich do prvých rokov tridsaťročnej vojny (1618 – 1648). Narodil sa v Bytči 11. septembra 1598. Od útlých rokov ho vychovávali také osobnosti, ako bol Eliáš Láni, Ján Nozitius a Ján Paludinus, ktorí pôsobili aj na bytčianskom gymnáziu. Príprave Imricha Turzu na univerzitné štúdium sa venoval Jeremiáš Spiegel, profesor wittenbergskej univerzity, ktorého Juraj Turzo povolal do Bytče. Preberal s ním teológiu, rétoriku, logiku, históriu, gramatiku a matematiku. Jazykové znalosti, predovšetkým latinčinu a nemčinu, mu vstúpili jeho predchádzajúci učiteľia a František Armpruster, syn vyberača tridsiatku z Bratislavy, ktorý ho učil po nemecky. Armpruster ho neskôr sprevádzal aj do Wittenbergu. Okrem maďarčiny, latinčiny a nemčiny Imrich Turzo ovládal aj slovenčinu, pretože vyrastal v slovenskom prostredí. Na jeho výchovu mal veľký vplyv aj jeho otec, ktorý dbal na jeho formovanie najmä v mravnom ohľade. Vo svojich listoch synovi dával mnohoraké rady a poučenia.

Imrich Turzo, sprevádzaný študentmi bytčianskeho gymnázia Izákom Lániom, Mikulášom Molitarisom, Samuelom Bartošovičom a Danielom Poludinom, predovšetkým však svojimi vychovávateľmi Jeremiášom Spiegelom a Františkom Amprusterom, odcestoval začiatkom júla 1615 do Wittenbergu dovŕšiť štúdiá na tamojšej univerzite. Jeho cesta viedla cez Viedeň, Prahu, Drážďany a Freiburg. Podľa imatrikulačného listu sa na univerzitu zapísal 27. júla 1615. Mladý Turzo na tejto univerzite vynikol a urobil významnú kariéru. **Profesorský zbor ho ešte v tom istom roku, 8. októbra 1615, zvolil za rektora univerzity.** Bol to výsledok významnej podpory zo strany patróna univerzity, saského sídelného kniežaťa Jána Juraja, dobrého priateľa palatína Juraja Turzu. Imrichova voľba za rektora univerzity bola vlastne výrazom vďaky voči palatínovi Turzovi za jeho mecenácke dotácie univerzite a jej jednotlivým profesorom a uznaním za jeho prácu na poli šírenia protestantizmu, ktorého baštou bola v tom čase nesporné wittenbergská univerzita. **Hodnosť rektora univerzity Imrich Turzo zastával do 1. mája 1616,** keď pre otcovu chorobu abdikoval. Na jeho želanie v polovici mája toho istého roku sa vydal na cestu domov a to cez Poľsko a Sliezsko.

(pokračovanie nabudúce)

Všetkým svojim členom, sympatizantom, sponzorom a čitateľom želáme šťastné a veselé Vianoce a úspešné vykročenie do Nového roka 2008

V budúcom roku si v Spolku priateľov Turzovky pripomenieme

Výročia osobností 2008

17.1.	J. B. Klemens, maliar, sochár, staviteľ	125. v. úmrtia
15.2.	Jozef Hnitka, spisovateľ	105. v. narod.
13.3.	Ing. Ján Komornický, čest. občan T-ky	65. v. narod.
27.3.	Ján Haranta, kňaz, básnik, prekladateľ	25. v. úmrtia
27.3.	Mgr. Štefan Šimák, publicista, vydavateľ	60. v. narod.
19.4.	MUDr. Jozef Marec, spisovateľ	50. v. narod.
28.5.	Jozef Bielek, publicista, kňaz	110. v. úmrtia
22.6.	Paul Okuliar, čest. občan Turzovky	60. v. narod.
11.7.	MUDr. František Ring, prop. zdrav. osv.	115. v. narod.
13.7.	Ján A. Kocúr, kraj. pracovník	60. v. úmrtia
21.8.	Ing. Vladimír Kováčik, CSc., vedec, ped.	70. v. narod.
6.9.	Mária Grimeková, herečka	25. v. úmrtia
18.9.	Helena Záhradníková, speváčka	60. v. narod.
12.10.	Ludovít Cyril Janota, publicista	120. v. narod.
2.11.	Ivan Mojík, básnik	80. v. narod. nedožité
20.12.	Štefan Barčák, ľud. rebzár	95. v. narod. nedožité

Výročia členov Spolku v roku 2008

V budúcom roku oslavujú životné jubileá, okrúhle a polokrúhle narodeniny **Rudolf Židek, Ing. Marián Rizman, Ján Chromík, Vilma Plechová, Ing. Soňa Chrančoková, Michal Žiačik, Vladimír Gajdičiar, MUDr. Pavol Vyšinský, Ing. Vlastimil Koiš, Ing. Ján Komornický, Zdenka Strížová, Ladislav Stolárik, Ing. Ján Krajčí, MUDr. Jozef Marec, Luboš Stríž, Mária Bojdomá, Ing. Stanislav Machovčák, Ing. Jozef Chromík, Oľga Gajdičiarová, Peter Malicher, PhDr. Milan Gacik, Štefan Papučik, Veronika Štefáková, Ing. Ján Dlhopolček, Ing. František Dlhopolček, CSc., Rudolf Dička, Gabriela Chovanová, Jozef Korený, Mgr. Terézia Šupolová, Mgr. Adam Janešik, ak. sochár Gustáv Švábik – Macvejda, Ing. Vladimír Dlhopolček, Peter Bojda, Jozefa Gajdičiarová a MUDr. Ludovít Šutarik, CSc.**

BLAHOŽELÁME

V decembri 2007 oslavujú životné jubileá a okrúhle narodeniny členovia nášho Spolku

Štefania Šimánková-Šostáková
Turnov - ČR

Ing. Miroslav Suhrada
Turzovka

K narodeninám im želáme všetko najlepšie, hlavne pevné zdravie a v ďalšom živote veľa šťastia, osobných úspechov a rodinnej pohody.

TERRA KISUCENSIS

V stredu 5. decembra 2007 sa v priestoroch čadčianskej pobočky Štátneho archívu Bytča konalo I. valné zhromaždenie novovzniknutého občianskeho združenia Terra Kisucensis, o ktorom sme čitateľov informovali v minulom čísle našich Informácií. Jeho hlavnou úlohou je podpora a rozvoj historického výskumu Kysúc. Na programe valného zhromaždenia boli dôležité body priamo súvisiace s vedením a činnosťou združenia.

Prerokované a následne schválené boli stanovky, volebný a rokovací poriadok združenia, konali sa aj voľby orgánov združenia. Podľa platných stanov sa na dvojročné funkčné obdobie volil predseda, dvaja členovia predsedníctva a dvaja členovia finančnej komisie. Predsedom sa stal **Mgr. Drahomír Velička**, členmi predsedníctva **Mgr. Antónia Hudcová** a **Mgr. Andrea Paráčová**. Vo finančnej komisii budú pôsobiť **PhDr. Jana Kurucárová** a **Mgr. Lubica Podoláková**. Zakladajúci členovia združenia potom podpísali zakladajúcu listinu. Valné zhromaždenie potom rokovalo o potrebe vytvorenia webovej stránky združenia ako nevyhnutnej forme kontaktu a zdroja informácií, o výške členského (bolo schválené vo výške 200 Sk na rok), o podobe členských preukazov, pečiatok združenia, a jeho financovaní. Voľná rozprava bola k činnosti združenia a k pripravovanej vedeckej konferencii "Kresťanstvo na Kysuciach", ktorej konanie sme už tiež našim čitateľom avizovali (bude sa konať 29. februára 2008 v Turzovke). Novozvolený predseda informoval o priebehu priprav tohto významného podujatia, ktorého hlavným organizátorom bude združenie Terra Kisucensis v spolupráci so Spolkom priateľov Turzovky a ďalšími partnermi. Úlohou združenia je aj rozvíjanie spolupráce v rámci beskydského regiónu s historikmi z Českej republiky a Poľska. V piatok 7. decembra 2007 sa predseda združenia Mgr. Drahomír Velička stretol vo Frýdku-Místku so svojimi českými kolegami, historikmi **PhDr. Davidom Pindurcom** a **PhDr. Janom Al Sahebom** zo Slezskej univerzity v Opave a informoval ich o pripravovaných akciách na Kysuciach. Tie u nich vzbudili odozvu a obaja požiadali o členstvo v združení Terra Kisucensis. Dohodli sa na prehĺbení kontaktov a na vzájomnej spolupráci vo vedeckom výskume, čo je predpokladom k lepšiemu poznaniu a obohateniu dejín celého beskydského regiónu.

Akokoľvek informácie, súvisiace s činnosťou združenia Terra Kisucensis, je možné získať prostredníctvom e-mailovej adresy terrakisucensis@gmail.com.

PRIPOMÍNAME SI

Pred 80 rokmi, 10.12.1927 sa v Turzovke narodila

VIEROSLAVA PLECÍTÁ
- SVOBODOVÁ

Jej otcom bol Rudolf Svoboda, matkou Ludmila, rodená Đurkovičová. Meštiansku školu absolvovala v Turzovke. Umeleckú kariéru začala po absolvovaní konkurzu do SLUK-u, odkiaľ prestúpila do Slovenského národného divadla. Od roku 1960 začala účinkovať v Divadle JGT v Banskej Bystrici. Bola členkou speváckeho zboru, stvárnila aj menšie sólové úlohy v niekoľkých operách. Pre Slovenský rozhlas naspievala množstvo ľudových piesní. Zomrela 25.12.1989 v Banskej Bystrici

POTESILONÁS

ČESTNÉ UZNANIE

Slovenskej pošty, a. s., a Slovenského filatelistického vedeckého spoločenstva

JOZEFovi KORENÉMU

za

dlhoročnú spoluprácu pri dokumentovaní poštovej histórie.

Michal Kříšmon
predseda SPVŠ

V Banskej Bystrici dňa: 09. 11. 2007

PhDr. Štefan Kollár, PhD.
vedúci Poštového múzea